

Výměnný program EU pro uhelné regiony

Výměna mezi Zasavje (SI), Moravskoslezským krajem (CZ) a severním Maďarskem (HU)

exchangeEU

O programu exchangeEU

exchangeEU je výměnný program pro uhelné, hnědouhelné, rašelinové a břidlicové regiony (uhlí+) v přechodném období v Evropské unii (EU). Program je součástí iniciativy Uhelné regiony v transformaci (CRIT) a je realizován Evropskou komisí.

Vzhledem k potřebě urychlit přechod na spravedlivou a nízkouhlíkovou energii v Evropě usnadňuje exchangeEU spolupráci a vzájemná výměna zkušeností mezi uhelnými regiony EU+ s cílem podpořit provádění strategií spravedlivé transformace energetiky. Hlavním cílem je podpořit uhelné regiony EU+ v dekarbonizaci jejich energetických systémů a zároveň chránit pracovníky a komunity prostřednictvím hospodářské diverzifikace a technologických inovací.

Během programu si zúčastněné regiony vyměňují zkušenosti a společně pracují na překonávání aktuálních výzev, kterým čelí v procesech spravedlivého přechodu. ExchangeEU tak otevírá cestu k vytvoření široké sítě odborníků z praxe.

K účasti bylo vybráno **18 uhelných+ regionů** v transformaci.

výsledkem procesu přiřazování bylo **8 výměn**, z toho 4 dvojice regionů a 4 trojiceregionů.

zúčastněné regiony představují celkem **12 členských států EU**: Bulharsko, Česká republika, Estonsko, Irsko, Maďarsko, Německo, Polsko, Rumunsko, Řecko, Slovensko, Slovinsko a Španělsko.

Základní kameny výměny

listopad - prosinec 2021

Výzva k podávání přihlášek a virtuální setkání před výběrem

Propagace

Přihlášky

Únor - březen 2022

Hodnocení, výběr a párování

Hodnocení

Spuštění

Květen - červenec 2022

Spoluvytváření agendy a organizace

Plánování

Provádění

červenec - říjen 2022

Hodnocení a reflexe získaných zkušeností

Následná opatření

leden 2022

Podání individuální nebo společné žádosti.

Duben 2022

Následné rozhovory a úvodní akce

červen - říjen 2022

Studijní návštěvy

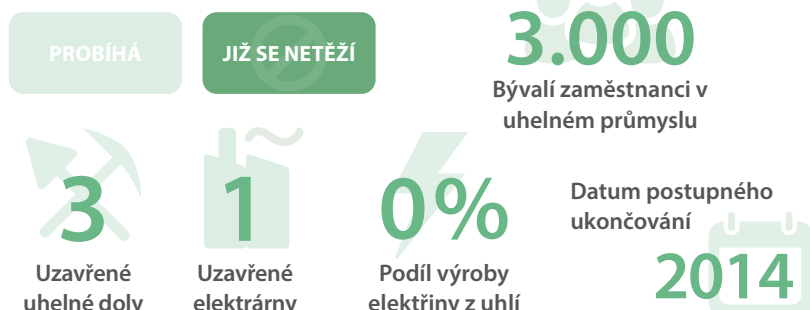
Profily regionů

Na cestě ke spravedlivému přechodu od uhlí+

Toto párování se skládá ze tří východoevropských regionů, které se nacházejí v různých fázích přechodu na spravedlivou energii: Zasavje se již podařilo postupně přestat využívat uhlí. V severním Maďarsku se hnědé uhlí stále těží. Moravskoslezský kraj pokračuje v těžbě černého uhlí.

ZASAVJE (SI)

Stav vyřazování černého uhlí (antracitu)*

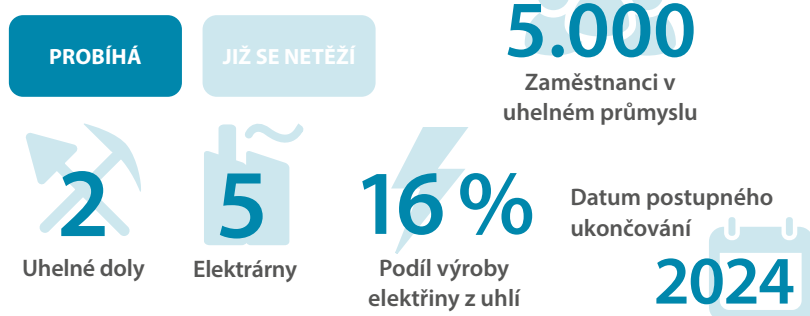

Stav přechodu na spravedlivou energii

Regionální rozvojová agentura Zasavje v současné době koordinuje svůj územní plán spravedlivé transformace (ÚPST, neboli tzv. Territorial Just Transition Plans/TJTP) s Evropskou komisí. Brzy budou vyhlášeny první státní tendry a zahájení projektů. TJTP je v souladu se slovinským národním plánem v oblasti energetiky a klimatu a dalšími relevantními rozvojovými dokumenty a strategiemi.

MORAVSKOSLEZSKÝ KRAJ (CZ)

Stav vyřazování černého uhlí (antracitu)*

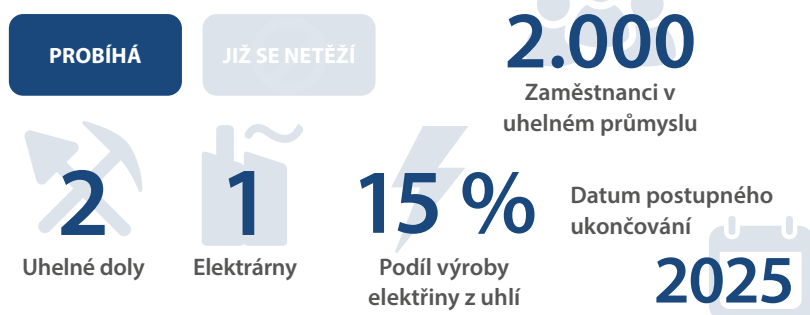

Stav přechodu na spravedlivou energii

Třináct strategických a několik menších projektů je připraveno k financování z Evropského fondu pro spravedlivou transformaci (JTF). Společnost Moravskoslezské Investice a Development (MSID) připravuje studie proveditelnosti, jednu pro strategický projekt a dvě pro strategické brownfieldy. Všechny tři studie proveditelnosti budou dokončeny a projekty budou k dispozici pro financování na podzim 2022.

SEVERNÍ MAĎARSKO (HU)

Stav vyřazování hnědého uhlí (lignitu)*

Stav přechodu na spravedlivou energii

TJTP okresů Borsod-Abaúj-Zemplén a Heves zahrnují šest intervenčních opatření vycházejících z potřeb regionů. Hlavními tématy jsou rekvalifikace a zvyšování kvalifikace pracovníků, ekologická diverzifikace hospodářství, inovativní řešení skladování energie, energie pro domácnosti, ekologická mobilizace a udržitelné využívání půdy.

* Veškeré informace poskytnuté zástupci regionů

Hlavní výzvy

- Podpora podniků při zaměstnávání bývalých zaměstnanců v uhelném průmyslu a zvyšování jejich přidané hodnoty, zejména pokud jde o místní malé a střední podniky.
- Snížení energetické chudoby a závislosti na uhlí
- Rozšíření místní infrastruktury a podpora kulturní aktivity v bývalých uhelných městech a vesnicích.
- Přesvědčení občanů, včetně mladých lidí a občanské společnosti, aby se podíleli na přechodu.

Témata k zaměření

Řízení a strategie
přechodu

Hlavními společnými výzvami, které byly v rámci této výměny názorů identifikovány, byly operacionalizace územních plánů spravedlivé transformace (TJTP) a zapojení zúčastněných stran do procesu. Delegáti zkoumali, jak zefektivnit TJTP a posílit participační procesy na místě, např. podporou zapojení komunit a partnerství veřejného a soukromého sektoru.

Infrastruktura a
udržitelost lokality

Ústředním bodem výměny názorů byla otázka, jak naložit s těžebními lokalitami ve scénářích po ukončení těžby. Delegáti se podělili o cenné poznatky o změně využití území po těžbě, např. jejich přeměnou na rekreační oblasti nebo vytvořením nových podnikatelských zón. Proběhla také výměna nápadů na využití obnovitelných zdrojů energie v bývalých těžebních lokalitách.

Studijní návštěva v Zasavje, Slovinsko - program a zajímavosti na místě

Ve dnech 1. a 2. června 2022 navštívili Zasavje (SI) delegáti ze severního Maďarska (HU) a Moravskoslezského kraje (CZ), aby se podělili o zkušenosti s procesy spravedlivé transformace. První den se zaměřil na sdílení technických odborných znalostí a praktických zkušeností souvisejících se dvěma hlavními výzvami v oblasti spravedlivé energetické transformace: realizace TJTP a zapojení zúčastněných stran. První seminář byl zaměřen na shromáždění nápadů a osvědčených postupů pro snížení byrokracie, podporu velkých podniků a dekarbonizaci místní veřejné dopravy pro každý zúčastněný region. Během druhé skupinové aktivity účastníci identifikovali zúčastněné strany, které se zdají být nejobtížněji zapojitelné, a vymýšleli lepší způsoby, jak je zapojit do procesu spravedlivé transformace.

Během výměny účastníci navštívili několik projektů přechodu na novou energii v Zasavje: bývalou důlní oblast uvedenou do podoby přírodní krajiny, největší slovinskou fotovoltaickou farmu s instalovaným výkonem 3 MW, high-tech společnost Dewesoft a nedaleký podnikatelský inkubátor Katapult - nejuspěšnější v celé zemi, virtuální hornické muzeum zaměřené na hornickou historii oblasti s multimediálním programem a obec Hrastnik se svým energetickým komunitním programem, který je zaměřen zejména na obyvatele s nižšími příjmy.

Odborníci diskutují o slovinských a českých zkušenostech, které mohou pomoci překonat maďarské problémy.

Fotografie George Stiff, ICLEI Europe

Návštěva delegátů v revitalizované oblasti Ruardj, bývalém uhelném dole, který je nyní oblíbenou rekreační oblastí.

ZASAVJE (SI)

Stav	Návštěva regionu	Hostitelský region
Hlavní aktéři	Regionální rozvojová agentura Zasavje; obec Zagorje ob Savi, Trbovlje a Hrastnik; Hospodářská komora Zasavje; Virtuální hornické muzeum 4.Dritl; hardwarová společnost Dewesoft; start-up inkubátor Katapult	
Sdílené poznatky	Výstavba fotovoltaických elektráren; diverzifikace ekonomiky	

MORAVSKOSLEZSKÝ KRAJ (CZ)

Stav	Návštěva regionu	Hostitelský region
Hlavní aktéři	Agentura Moravskoslezské investice a development (MSID)	
Sdílené poznatky	Změna využití dolů	

SEVERNÍ MAĎARSKO (HU)

Stav	Návštěva regionu	Hostitelský region
Hlavní aktéři	Sekretariát Maďarské uhelné komise; Obchodní a průmyslová komora župy Heves; Obec Visonta; Maďarské národní ministerstvo pro inovace a technologie.	
Sdílené poznatky	Mobilita v bývalých uhelných regionech	

Poznatky

- ✓ důkladné a podrobné posouzení potřeb na začátku jakéhokoli procesu přechodu na novou energii může být zásadní součástí plánování, která by neměla být zanedbána.
- ✓ Start-upové ekosystémy, ideálně podporované podnikatelskými inkubátory a/nebo silnými a inovativními technologickými firmami, mohou významně přispět k ekonomické diverzifikaci a měly by být aktivně zahrnuty do úsilí o spravedlivou transformaci.
- ✓ Hornictví je významnou součástí místního dědictví. Uchování tohoto dědictví např. prostřednictvím muzeí, festivalů a výstav podporuje rozmanitější pohled na spravedlivou transformaci a může přispět k jejímu přijetí.
- ✓ Problémy v různých uhelných regionech EU+ jsou překvapivě podobné. Formáty výměny a programy mohou pomoci předcházet opakování stejných chyb a umožnit přínosy ze vzájemné výměny zkušeností.

Praktická doporučení

- + Podporovat a rozvíjet meziregionální vazby pro sdílení znalostí a vzájemnou výměnu zkušeností.
- + Aktivně řídit procesy spravedlivého přechodu od začátku do konce, včetně transparentního rozdělení odpovědností a jasného časového harmonogramu.
- + Organizovat klíčové zúčastněné strany v regionu a vytvářet koalice ochotných.
- + Uzavírání dolů v rámci procesu odklonu od uhlí vyžaduje jasné plány podpory dříve zaměstnaných horníků (např. prostřednictvím rekvalifikace), aby se zabránilo vyšší míře nezaměstnanosti.
- + Spravedlivá transformace by měla být realizována za účasti veřejnosti.

“Prostřednictvím exchangeEU se účastníci budou moci spojit s podobně smýšlejícími lidmi z jiných uhelných regionů a rozšířit si tak své obzory.”

Martin Šikovc, Regionální rozvojová agentura Zasavje, Slovinsko

“Bylo příjemné setkat se s lidmi z jiných uhelných regionů, kteří uvažují stejně a jsou pro toto téma podobně nadšení jako já.”

Dr. Zsuzsa Piskóti-Kovács, sekretariát Uhlé komise, Maďarsko

Navštivte naše internetové stránky

Navštivte internetové stránky platformy Spravedlivé transformace

Přihlaste se k odběru našeho newsletteru

Navštivte naše kanály sociálních sítí

exchangeEU je součástí Iniciativy pro uhelné regiony v transformaci ([CRiT](#))